

"TISTADALEN" EDELLØVSKOG, HALDEN 1985

G. Handeng

Notat + kart (skogtyper/skisse, skogens utbredelse, inngrep/påvirkning) er satt opp etter 9 befaringsstimer (4.6.-85: 6 t og 9.7.-85: 3 t.). Naturvernkonsulent Krohn deltok 9.7.

Området dekker den sydvendte delen av Tistadalen, på strekningen fra Månefjellet ved Atomreaktoren i Halden, - til Veden-raet ved Tistedal, og er med stor sikkerhet det største edelløvsogsområdet i Østfold. Utstrekningen Ø-V er ca. 5 km, samlet areal grovt anslått til ca. 500 daa. UTM-referanse: PL 37-56 til 39-57. Moh: 10-100 moh. Hele området ligger N for Tista og rv 21/Fosseveien. Villabebyggelse og industri grenser til arealene.

Området er mangelfullt undersøkt naturfaglig. Fra litteraturen foreligger bare få data/registreringer:

- Bøkeskogen ved Skonningsfoss er vurdert som verneverdig i mer lokal sammenheng, jf. "Naturvernregistrering i Østfold" (fylkesmannen i Østfold 1976, objekt 19, Halden). Fargefoto i "Vandringer i Østfold-naturen," Univ.forlaget 1983, s. 46.
- Lavvegetasjon på trær og luftforurensninger 1976-79 er vurdert ved student-oppgaver ved Halden Pedagogiske Høgskole (fiv Halden lærerskole). Lavvegetasjonen er påvirket av luftforurensninger. I en skala fra L₀ (uten lav, betydelig forurenset) til L₄ (normal lavveg., uten synlige skader), tilhørte 5 vurderte lokaliteter her, hhv. L₀ (1 lok. v/Saugbruks A/S), L₁₋₂ ("kampsone" for lavveg., 3 lok) og L₃ (normaliseringszone for lavveg., 1 lok). Kilde: "Pedagogen" (tidsskrift for lærerutdanning og pedagogisk utvikling) 1979 27(1): 59-67 v/Hans Jan Bjerkely, supplert med data fra forf. (pers.medd.).
- Skjellrot ble registrert ved Kasene i 1984. Etter 1970 er dette eneste kjente registrerte lokalitet i Østfold utenom Jeløya. Kilde: "Sjeldne og sårbare plantearter i Østfold fylke". Rapp. til f.m. i Østfold 1987, s. 76-77, v/Jan J. Iversen.

Flora og fauna er svært mangelfullt registrert.

Flora: Enkelte litt mer "spesielle" arter kan nevnes: Skjellrot og blåmunke (se kart), skavgras (vanlig i bøkeskogen), kaprifolium (vivendel, vanlig flere steder i ur/fjell), maigull, kantkorvall, kung, svaleurt, snaiikkel, dvergmisspel (svartmisspel?), slyngsøtvier.

Fauna: Flg. fuglearter ble notert, alle antas å være rugefugler:

Munk, kjøttmeis, bokfink, løvsanger, flaggspett, dvergspett (1982-83), hagesanger, gjøk, sv.hv. fluesnapper, blåmeis, bøkanger (flere lok.), svarttrost, løvmeis, grå fluesnapper, spettmeis, trekryper, ravn (hekkelok., se kart), rødstrupe, nøttekråke (?), rødvingetrost (tidligere), svartspett (før).

Slettsnok (meget sjelden i Østfold) er kjent på slutten av 1970-tallet (foto av ind. i "Natur i Østfold" 1983, nr. 3, s.130).

Den sydvendte eksponeringen langs forkastningssonen Iddefjorden - Tistedalen gir et meget gunstig lokalklima, ideelt for varmekjær løvskog. Til sammenlikning har slik vegetasjon liten utbredelse på motsatt side av dalen, noe som nok også har noe sammenheng med granplanting her.

Variasjonen i edelløvsogsvegetasjonen må betraktes som helt enestående i fylket, hvilket har sammenheng med ulike typer løsavsetninger (leire, sand/grus, rasmarker) og varierende fuktighetsforhold.

Svartor-strandskog i typisk utforming finnes bare ved Tista. Et felt med svartor/gråorskog på hellende mark ble notert V for Kasene, der det trolig var grunnvannsfrenspring. (Feltet ble ikke vurdert spesielt, men kan ha stor interesse, jf. Solgårdhavna naturreservat i Tune).

Smyle-bøkeskog: 1 felt ved Skonningsfoss, meget estetisk, sees lett fra riksvei 21, pene dimensjoner, feltet er plantet, stor kraftlinje over bestandet er meget skjjemende. Et av Haldens meget få bøkbestand.

Blåbær-eikeskog: 3 større felter ble notert. Dette er et element som ikke ble sikret i fylkets edelløvsrskogreservatplan, og vi må helt til Aust-Agder for å finne vernete forekomster. Eneste sted i kommunen der typen er registrert i noe areal av betydning. Ellers i fylket finnes en del eikelunder (kulturpåvirket). Fragmenter med lågurt-eikeskog (med hengeaks).

Gråor-heggskog: Finnes særlig i tilknytning leirarealer og tidligere beitemark V og NV for Kasene.

Gråor-askeskog: Inngår i enkelte mindre bekkedaler flere steder i området, men totalt sett mindre arealer.

Alm-lindeskog: Arealmessig dominerende type, der stedvis mye hassel inngår, ellers også lønn.

Treslag notert: Ask, lind, eik, bøk, alm, spisslønn, platanlønn, hassel, hegg, trollhegg, vanlig bjørk, rogn, rødhyll, gråor, svartor, dverg/svartmispel, krossved.

Kulturpåvirkning: (se eksempler på eget kart): Kraftlinjer, kloakkledninger, stier, avfall/fyllinger (få), tidligere steinbrudd/fylling, noe vedhogst (temlig begrenset), nærhet til bebyggelse, lokale luftforurensninger (særlig i V). Ingen store inngrep i selve skogen, heller ikke granplantinger.

Kontrastene i området er store, fra impediment/karrige furukoller til rik, fuktig edelløvsskog. Kontrasten mellom edelløvs skogen og furuskogen på Veden-raet helt i NØ er også slående. Enkelte delområder har urskogspreg, særlig partier N for Fosseløka/V for Kasene.

Konklusjon/tilråding: Det bør foretas en bedre registrering av området. Allerede nå synes det klart at områdets store areal/-utstrekning, variasjonsbredde og relativt sett beskjedne grad av negativ kulturpåvirkning, tilsier at forekomsten sett under ett, må være en av de mest verneverdige edelløvs skoger i Østfold.

Halden kommune har en viktig oppgave i sin arealdisposisjon etter plan- og bygningsloven, å forvalte denne høyproduktive og i fylkesammenheng unike forekomsten, slik at naturkvalitetene på sikt ikke forringes. Området har også stor visuell verdi i Tistadalen.